

18.2.2016

Sisäministeriö
PL 26 00023
Valtioneuvosto
Hare@intermin.fi
Maahanmuutto-osasto@intermin.fi

Viite Lausuntopyyntönne 27.1.2016; SMDno-2015-1539

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ ULKOMAALAISLAIN MUUTTAMISESTA

Sisäministeriö pyytää sosiaali- ja terveysministeriötä toimittamaan lausuntonsa ulkomaalaislain muuttamista koskevasta hallituksen esityksestä 19.2.2016 mennessä.

Esityksessä esitetään perheenyhdistämiskriteerejä tiukennettavaksi niin, että myös kansainvälistä suojelua saavilta sekä Suomen ja pohjoismaiden kansalaisilta edellytetäisiin turvattua toimeentuloa näiden halutessaan saada perheenjäsenensä Suomeen. Tämä ns. toimeentuloedellytys on ulkomaalaislaissa oleskelulupien myöntämisen pääsääntönä, mutta tästä on poikettu kansainvälistä ja tilapäistä suojelua saavien sekä Suomen ja Pohjoismaiden kansalaisten kohdalla. Kansainvälistä suojelua saavilla tarkoitetaan kiintiöpakolaisia sekä kolmannen maan kansalaisia, joille on myönnetty turvapaikkamenettelyssä turvapaikka, toissijaista suojelua ja humanitaarista suojelua. Pakolaisten kohdalla toimeentuloedellytystä ei vaadita, jos perheenyhdistämistä haetaan kolmen kuukauden kuluessa perheenkokoajan pakolaisaseman myöntämisestä.

Ulkomaalaislain 39 §:ssä ulkomaalaisen toimeentulo katsotaan turvatuksi ensimmäistä oleskelulupaa myönnettäessä, jos hänen maassa oleskelunsa kustannetaan tavanomaisiksi katsottavilla ansiotyöstä, yrittäjätoiminnasta, eläkkeistä, varallisuudesta tai muista lähteistä saatavilla tuloilla siten, että hänen ei voida olettaa joutuvan toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) tarkoitetun toimeentulotuen tai vastaavan muun toimeentuloa turvaavan etuuden tarpeeseen. Tällaisena etuutena ei pidetä kustannuksia korvaavia sosiaaliturvaetuksia kuten lapsilisää ja asumistukea. Jatkolupaa myönnettäessä voidaan kuitenkin sallia tilapäinen turvautuminen toimeentulotukeen tai muuhun vastaavaan toimeentuloa turvaavaan etuuteen. Toimeentuloedellytyksestä voidaan kuitenkin yksittäisessä tapauksessa poiketa, jos siihen on poikkeuksellisen painava syy tai lapsen etu sitä vaatii.

Toimeentuloedellytyksestä ei säädetä lainsäädännön tasolla tätä tarkemmin, mutta ulkomaalaislain muutosta koskevan hallituksen esityksen perusteluissa (HE 240/2009) todetaan seuraavaa: ”Toimeentuloedellytyksen täyttyminen arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Arvioinnissa käytetään apuna suuntaa-antavia euromääriä. Esimerkiksi aikuisen toimeentulo katsotaan lähtökohtaisesti turvatuksi, jos hänen nettomääräiset tulonsa ovat vuodessa vähintään 10 800 € ja kuukaudessa vähintään 900 €. Riittäviksi varoiksi katsottava euromäärä ei kuitenkaan muodostu suoraan samassa taloudessa

asuvien lukumäärän mukaan, vaan esimerkiksi lasten osalta käytetään pienempää euromäärää henkilöä kohden. Kustannuksia korvaavat sosiaalietuudet otetaan huomioon tuloina.”

Maahanmuuttoviraston sivuilla sekä käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä suuntaa-antavat euromäärät ovat hieman suuremmat. Käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä todetaan, että henkilön toimeentulo katsotaan lähtökohtaisesti turvatuksi, jos nettomääräiset tulot ovat vuodessa vähintään 12 000 euroa ja kuukaudessa vähintään 1000 euroa. Lasten osalta käytetään pienempää ja monilapsisissa perheissä lasten lukumäärän mukaan pienenevää euromäärää henkilöä kohden. Jos perheessä on esimerkiksi kaksi aikuista ja kaksi alaikäistä lasta, toimeentuloon vaaditaan hallituksen esityksen perustelutekstin mukaan yhteensä 2 600 euroa kuukaudessa.

Turvapaikkaa hakevien lasten osalta merkityksellinen on lapsen oikeuksien yleissopimuksen 10.1 artikla, jonka mukaan lapsen tai hänen vanhempiansa hakemukset, jotka koskevat sopimusvaltioon saapumista tai sieltä lähtemistä perheen jälleenyhdistämiseksi on käsiteltävä myönteisesti, humanisti ja kiireellisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriön kanta

On oletettavaa, että turvapaikanhakijat, jotka kantavat vastuun perheensä toimeentulosta kotoutuvat nopeammin ja tehokkaammin. Kotouttamisessa tulee korostaa turvapaikanhakijan omaa aktiivisuutta ja tuen vastikkeellisuutta. Julkiselle taloudelle aiheuttavia kustannuksia on pystyttävä vähentämään resurssien tarkkaan harkitulla kohdentamisella minimoimalla riski turvapaikanhakijan jäämisestä sosiaaliturvan varaan. Vetotekijöitä, joiden vuoksi Suomi mahdollisesti näyttäytyy muita EU maita houkuttelevampana turvapaikanhakumaana on karsittava.

Turvapaikan saavat henkilöt ovat suojan ja useat myös monenlaisen tuen tarpeessa. Turvapaikan saaneilla saattaa olla mielenterveysongelmia ja muita terveydellisiä haasteita, jotka vaikeuttavat työllistymistä. Ulkomaalaislain 39 §:ssä säädetty mahdollisuus poiketa toimeentuloedellytyksessä säilyy esityksessä ennallaan, mutta perusteluissa todetaan, että tarve arvioida yksittäistapauksissa poikkeaminen korostuu.

Työllistyminen lisää perheenkokoajan mahdollisuuksia kantaa aktiivista vastuuta perheensä toimeentulosta. Samoin erilaisten hyväksikäyttötilanteiden syntymistä pitää ennaltaehkäistä.

Toimeentuloedellytys on pääsääntönä silloinkin, kun perheenkokoaja on maahan yksin tullut alaikäinen, mutta lapsen edun nimissä toimeentuloedellytyksestä voidaan poiketa. Oikeuskäytäntöä näistä tilanteista ei ole, koska sääntely on tältä osin uusi. Soveltamiskäytäntöä lapsen edun toteutumisesta tulee seurata lapsen edun toteutumisen näkökulmasta etenkin varhaislapsuudessa, jotta tilanteet eivät muodostu lasten kannalta kohtuuttomiksi.

Mikäli ulkomaalaislakiin kaavailtu muutos humanitaarisen suojelun perusteella myönnettävien oleskelulupien kumoamisesta toteutuu, osa kansainvälistä suojelua

aiemmin saaneista tulee saamaan lähinnä tilapäisiä oleskelulupia. Näissä tilanteissa perheenyhdistämisoikeutta ei ole lainkaan. Näin ollen oikeus perheenyhdistämiseen tulee tiukentumaan tätäkin kautta. Sosiaali- ja terveysministeriön mielestä tämän esityksen vaikutuksia olisi ollut hyvä huomioida myös nyt käsitellyssä olevassa hallituksen esityksessä.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa lisäksi, että turvapaikanhakijoiden siirtyminen kuntiin tulee lisäämään merkittävästi painetta kunnallisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Terveystieteiden erityisesti mielenterveyspalvelujen ja psykososiaalisen tuen sekä suun terveydenhuollon palvelujen tarpeen kasvu aiheuttavat lisäkustannuksia ja lisäresurssien tarvetta palvelujärjestelmälle. Sosiaalipuolella kustannuksia lisäävät alaikäiset, yksin tulleet lapset, joiden avun ja tuen tarve on merkittävä.

Perheenyhdistämisen kriteerien tiukennus EU:n perheenyhdistämisdirektiivin nojalla on osa tätä kokonaisuutta. Sosiaali- ja terveysministeriö tukee hallituksen esitystä perheenyhdistämisen kriteerien tiukentamiseksi. Ministeriö tarjoaa tarvittaessa asiantuntijautta lain toimeenpanoon ja seurantaan.

Kansliapäällikkö

Päivi Sillanaukee

Sosiaalineuvos

Viveca Arrhenius

JAKELU

STM Kirjaamo

TIEDOKSI
STM/STO
STM/HTO

